

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної та практичної психології

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Збірник наукових праць викладачів та студентів

Випуск 1

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 11.12.2015р.)*

Рецензенти:

С.М. Симоненко – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського

В.О. Климчук – кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Українського Католицького Університету

Л.П.Бутузова – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

П49 Прикладні аспекти психології особистісного зростання. Збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 1. / За ред. Л.П. Журавльової, Н.Ф. Портницької, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2015. – 130 с.

У збірнику наукових праць «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» представлені результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедри та результати роботи студентських психологічних гуртків та проблемних груп.

Статті подано в авторській редакції.

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

1.	Гавриловська К. Психологічна складова нормативно-правової регуляції поведінки особистості.....	6
2.	Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога.....	9
3.	Котлова Л. Психологічний аналіз учбових конфліктів.....	11
4.	Котлова Л., Саух Т. Теоретичний аналіз факторів задоволеності шлюбом подружжя.....	15
5.	Кириченко В. Психологія споживчої поведінки.....	17
6.	Кулаковський Т. Формування підприємницьких компетенцій як завдання практичної психології.....	24
7.	Литвинчук А. Місце емпатії в структурі екологічної самосвідомості особистості.....	29
8.	Мазяр О. Психологічний експеримент І.О. Сікорського.....	33
9.	Можаровська Т. Особливості розвитку екологічної свідомості у підлітковому віці.....	35
10.	Фальковська Л. Архетип справедливості в українських казках.....	37
11.	Шмиглюк О., Зарицька Б. Теоретичний аналіз проблеми самосвідомості у психологічній науці.....	40

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ВІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

12.	Гавриловська К., Скрицька К. Чинники формування інтернет - залежності в юнацькому віці.....	43
13.	Гавриловська К., Шаховець Ю. Особливості емоційної сфери дітей з синдром Дауна.....	45
14.	Котлова Л., Бродовська А. Аналіз результатів дослідження прояву шкільної тривожності молодших школярів з різним рівнем навчальної успішності.....	47
15.	Котлова Л., Дідківська В. Зв'язок рівня комунікативності та інтернет – залежності в юнацькому віці.....	49
16.	Кирильчук І. Дослідження ціннісної сфери школярів при переході з молодших до середніх класів.....	51
17.	Кириченко В., Яцинюк Д. Психологічні особливості споживчої поведінки молоді.....	57
18.	Портницька Н., Войцехівська Ю. Гендерні особливості	

	стратегіальних тенденцій розвитку творчих здібностей у молодшому підлітковому віці.....	60
19.	Портницька Н., Долінчук І. Порівняльний аналіз ефективності опитувальників та психосемантичних методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у юнацькому віці.....	64
20.	Портницька Н., Хомутовська О. Особливості прояву самостійності підлітків залежно від стилю материнського виховання.....	67
21.	Портницька Н., Чупріна С. Образ ідеальної дитини у свідомості батьків підлітків.....	69
22.	Савиченко О., Манілов Ю. Вікові особливості сприймання політичної реклами.....	71

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

23.	Весельська А. Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів.....	75
24.	Гавриловська К., Зверева І. Особливості мотиваційної сфери військовослужбовців.....	78
25.	Гавриловська К., Опанчук Т. Психосемантичні характеристики образу кохання у масовій свідомості.....	80
26.	Гавриловська К., Роїк І. Порівняльний аналіз емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.....	83
27.	Котлова Л., Драган С. Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.....	86
28.	Котлова Л., Гарбовська І. Порівняльний аналіз ставлення чоловіків та жінок до поняття «конфлікт».....	88
29.	Котлова Л., Ковальчук В. Динаміка професійної мотивації студентів-психологів першого і п'ятого курсів.....	92
30.	Котлова Л., Ковтун В. Дослідження рівня комунікативної компетентності студентів-психологів 1 та 3 курсу	94
31.	Котлова Л., Осінчук Л. Дослідження стилів поведінки в конфліктній ситуації в студентів з різним соціометричним статусом у групі.....	98
32.	Кириченко В., Божук І. Ефективність використання елементів еротичності у рекламі.....	100
33.	Мазяр О., Міліневська Е. Суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.....	102

34.	Савиченко О., Дубова С. Розвиток мотивації досягнення студентів в умовах неформальної освіти.....	106
35.	Тичина І., Листопадська М. Професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників.....	108

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА СУПРОВОДУ

36.	Гречуха І. Ціннісна підтримка літературно обдарованих старшокласників: на прикладі роботи українських та польських літературних осередків.....	112
37.	Дем'янчук Ю., Шмиглюк О. Структура психологічного портрету дитини у роботі з проєктивними техніками.....	116
38.	Загурська І. Кризові моменти в розвитку самооцінки першокласників.....	118
39.	Кирильчук І., Черняєва В. Психометрична характеристика тесту визначення рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ.....	122
40.	Тичина І., Байдюк А., Жигун Ю., Кухарчук В., Лобода О. Рефлексія досвіду тренінгової роботи з дітьми, що потребують корекції розумового розвитку.....	125

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Ксенія Гавриловська

кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ РЕГУЛЯЦІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ

Нормативно-правова регуляція з психологічної точки зору передбачає упорядкування соціальної поведінки особистості як суб'єкта активності відповідно до формальних правових норм. Особистість у цьому процесі є як об'єктом, так і суб'єктом регуляції. Як об'єкт нормативно-правової регуляції, особистість слід розглядати з погляду здатності її через свою поведінку реалізовувати причетність до тієї чи іншої соціальної цілісності. У якості суб'єкта активності особистість сприймає систему правових норм, за власним бажанням і зі свідомим наміром вступає у взаємодію з ними (перебуває у нормативно-правових ситуаціях), у доступних межах їх аналізує, намагається пересвідчитися у їх відповідності власним життєвим інтересам та планам. Активність особистості як суб'єкта нормативно-правової регуляції визначається насамперед здатністю рефлексувати своє перебування у нормативних ситуаціях, здійснювати вибір типу поведінки у них цілеспрямовано та усвідомлено. Активність особистості у правовому полі визначається тим, наскільки вона рефлексує своє перебування у нормативних ситуаціях. У центрі уваги багатьох сучасних дослідників (К. О. Абульханова-Славська, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін.) перебуває феномен суб'єктності як певної передумови, тенденції до саморозвитку і самовдосконалення.

Поняття “психологічний механізм нормативно-правової регуляції поведінки особистості” на основі аналізу соціально-психологічної літератури можна визначити як функціональну єдність станів та процесів, усвідомлюваних та неусвідомлюваних, з яких складається структурно-функціональна організація життєдіяльності особистості у контексті системи правових норм держави, і які визначають характер взаємодії особистості з нею.

Нормативно-правова регуляція поведінки починається із сприймання (соціальної перцепції) особистістю системи правових норм та формування у процесі цього сприймання образу права, що агрегує в собі певну суму юридичних знань та умінь. Формуючи образ правової дійсності, особистість не залишається байдужою до

отриманих знань. Вона співвідносить їх із своїм життєвим досвідом, потребами, інтересами, цілями діяльності. Сприйняті властивості права певним чином переживаються. Виникає певне ставлення до права, що виражається у суб'єктивній оцінці його як такого, що заслуговує на схвалення чи на осуд. У процесі функціонування перцептивного психологічного механізму нормативно-правової регуляції поведінки особистості це ставлення не завжди є усвідомленим.

Серед якісно-змістовних психологічних особливостей нормативно-правової регуляції виділяють також і мотиваційні феномени, що виконують у психіці особистості спонукаючу функцію і визначають вибірковість активності особистості у системі правових норм держави. Безумовно, кожна особистість проявляє різний рівень активності при взаємодії із системою правових норм. Це залежить, насамперед, від рівня усвідомлення нею свого перебування у нормативній ситуації та рівня ініціативності у прийнятті рішень, що стосуються характеру правової поведінки.

Дія легітимаційного психологічного механізму нормативно-правової регуляції поведінки особистості проявляється у ціннісному прийнятті (чи неприйнятті) самої ідеї права. Правові норми є не лише конвенційним явищем, але і явищем абсолютним (таким, що не підлягає змінам). У процесі функціонування перцептивного психологічного механізму нормативно-правової регуляції поведінки особистості задіяна переважно конвенційна сторона правових норм, а дія легітимаційного психологічного механізму нормативно-правової регуляції поведінки особистості передбачає визнання виправданості існування системи правових норм держави. Якщо у результаті функціонування перцептивного психологічного механізму нормативно-правової регуляції поведінки особистості формується образ права, що є спільним для багатьох людей, то визнання суб'єктивної легітимності системи правових норм, її екзистенційної виправданості є процесом індивідуальним.

На основі аналізу психологічної літератури, присвяченої даній проблемі, було зроблено висновок, що психологічними механізмами нормативно-правової регуляції поведінки особистості є: перцептивний (соціальна перцепція системи правових норм особистістю), мотиваційний (мотивація активності особистості у системі правових норм), легітимаційний (психологічна суб'єктивна легітимація правових норм).

У результаті соціальної перцепції правової системи держави формується образ права – цілісна система смислових утворень, що відображають правові об'єкти, явища і процеси у психіці індивідуального чи колективного суб'єкта, в яких зафіксовано

емоційно-сміслові ставлення до них, що ґрунтується на минулому досвіді і є результатом рефлексії.

Мотивація активності особистості у системі правових норм являє собою сукупність станів та процесів, що забезпечують спрямованість діяльності особистості на задоволення певних потреб. Активність особистості у системі правових норм можна визначити як ініціативний вплив особистості у рамках нормативної ситуації на оточуюче середовище, на інших людей, на себе, що характеризується свідомою спрямованістю її діяльності і поведінки на зміну соціального середовища або консервацію існуючого стану речей. Високий рівень активності особистості у системі правових норм держави супроводжується наявністю високого рівня мотивації соціальної самореалізації.

Легітимація правових норм держави у психіці особистості являє собою механізм нормативно-правової регуляції поведінки, за допомогою якого правова норма набуває легітимності, тобто стану, що виражає правильність, виправданість, доцільність і інші сторони відповідності правової норми установкам, очікуванням особистості, її життєвим планам. Легітимація пов'язана з уявленнями особистості про відповідність конкретної правової норми внутрішньому екзистенційному переживанню особистістю норм соціальної справедливості.

Усвідомлюючи себе об'єктом нормативно-правової регуляції, особистість може усвідомлювати також і власну суб'єктність, своє право і можливість здійснювати раціональний вибір того чи іншого типу поведінки в нормативній ситуації.

Список використаних джерел

1. Гавриловська К.П. Амбівалентність масової правової свідомості // Психологічні перспективи. – Луцьк: Ред.-вид. відд. “Вежа” ВДУ ім. Лесі Українки, 2001. – Вип. 1. – С. 37-44.
2. Гавриловська К.П. Мотивація активності особистості у системі соціально-правових норм // Психологічні перспективи.– Луцьк: Ред.-вид. відд. “Вежа” ВДУ ім. Лесі Українки, 2003. – Вип. 4. – С. 38-43.
3. Гавриловська К.П. Образ правової системи як детермінанта правової поведінки особистості // Психологічні студії Львівського університету: Зб. наук. пр. / За наук. ред. С. Л. Грабовської. – Львів, Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – Вип. 1. – С. 262-268.
4. Гавриловська К.П. Особистість як суб'єкт активності у процесі правової соціалізації // Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка – К., 2004. – Вип. 3. – Т. 6. – С. 75-79.

Збірник наукових праць викладачів та студентів

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Випуск 1

Укладачі Журавльова Л.П., Портницька Н.Ф., Дем'янчук Ю.Ю.

Художнє оформлення обкладинки Кириченко В.В.